

अर्थ

“अर्थ एव प्रधानः” इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति।
—कौटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष ३३

पुणे, बुधवार २१ जून, १९६७

अंक १२

द. सा. द. शे. रुपये

७६.२/-

पर्यंत व्याज आपण मिळवू शकता
ठेवीची मुदत मोठी म्हणजे
व्याज मोठे

एकतीस वर्षांची तपश्र्या सांगते
इथे ठेवींना पूर्ण संरक्षण मिळते.

दि युनायटेड
बँस्टर्न
बँक लि.

मुख्य कचेरी :—सातारा
सत्तावीस शारवा

श्री. वा. काळे ह्यांची
कौटुंबिक व सामाजिक जीवनावरील पुस्तके
१ कण आणि क्षण, २ पुढे पाऊल,
३ तुमचे स्थान कोणते ?

महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक लि.

मुंबई

(दि विदर्भ सहकारी बँक लि., सम्मिलित)

: मुख्य कचेरी :

: विभागीय कचेरी :

९, बेक हाऊस लेन, फोर्ट, मुंबई.

महाल नागपूर.

टेलिफोन नं. २५५४७४-७५,

तारेचा पत्ता :

२५६२१४, २५४७८९

फार्मर बँक

भरपाई झालेले भांडवल ... रु. ५,९८,३८,०००
गंगाजळी व फंड ... रु. ५,५२,७१,०००
ठेवी ... रु. ४८,२९,९५,०००
खेळते भांडवल ... रु. १,१८,८९,६२,०००

: बृहन्न मुंबईतील शाखा :

(१) भायलळा (२) गोरगाव (३) सार (४) लालबाग
(५) प्रभादेवी (६) विलेपार्ले (पूर्व) (७) सांताक्रुझ
(८) मुलुंड (९) चेंबूर (१०) माहीम (११) शीव (१२) माटुंगा
(१३) अंधेरी (१४) विलेपार्ले (पश्चिम)

: नागपूर विभागातील शाखा :

(१) सिताबर्डी (२) धरमपेठ (३) धन्तोली (४) सदर बझार.

ह्या बँकेत गुंतविलेला पैसा शेतकरीवर्ग, सहकारी लहान
उद्योगधंदे व सहकारी साखरकारखाने यांच्याच उपयोगासाठी
दिला जातो. सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात.

डॉ. वा. सु. श्रीश्रीमाळ,
मॅनेजर.

श्री. वि. म. जोगळेकर,
जनरल मॅनेजर.

दातांच्या स्वच्छतेसाठी

★ माकडछाप म्हणजेच काळी टूथ पावडर ★

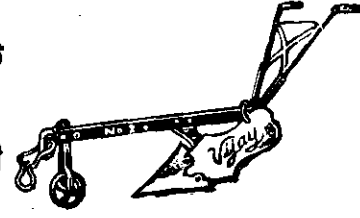
पाणीपुरवठ्याकडील दुर्लक्षाचा आर्थिक परिणाम

सेंट्रल बोर्ड ऑफ इरिगेशन अँड पॉवर ह्या संघटनेच्या संशोधन विभागाची बैठक भुवनेश्वर येथे भरविण्यात आली होती. आठवडाभर चाललेल्या ह्या बैठकीत ओरिसाचे गव्हर्नर डॉ. खोसला ह्यांनी भारताच्या सध्याच्या आर्थिक दुरवस्थेविषयी आपले विचार व्यक्त केले. डॉ. खोसला हे पेशाने इंजिनियर आहेत. ते म्हणाले की, हिंदला एक प्रकारच्या आर्थिक रोगाने पछाडलेले आहे. पाण्याची साठवण आणि पुरवठा ह्या बाबतीत पुरेसे लक्ष न घातल्याने अर्थव्यवस्थेवर संकटाची छाया पडली आहे. गेली काही वर्षे भारताला अन्नधान्याच्या टंचाईने ग्रसलेले आहे. पाणीपुरवठा अधिकाधिक प्रमाणात उपलब्ध करणे हाच ह्या टंचाईवर उपाय आहे. भारताला स्वातंत्र्य मिळाल्यापासून धान्याची आयात करावी लागत आहे. आतापर्यंत भारताने ८.३ कोटी टन अन्नधान्याची आयात केली असून त्यासाठी ३९०० कोटी रुपयांचे परदेशीय चलन किंमत म्हणून दिले आहे. अन्नधान्याच्या टंचाईमुळे लाखो लोकांना हालअपेष्टा सहन कराव्या लागल्या आहेत. त्याची किंमत पेशांत करता येणे अशक्य आहे. ती बाब सोडून दिली तरी केवळ दुष्काळी परिस्थितीमुळे देशाचे कोट्यवधी रुपयांचे नुकसान झालेले आहे. दुष्काळामुळे पिकांचे नुकसान झाले आणि दुष्काळग्रस्त लोकांना मदत देण्यासाठी फार मोठी रक्कम खर्च करावी लागली. पूर, पर्जन्याचा अभाव आणि पिकांची हानी ह्या संबंधीची पूर्वीची आकडेवार माहिती उपलब्ध होती. तिचा उपयोग करून आगामी घटनांचा थोडाफार अंदाज बांधता येणे शक्य होते. अन्नाच्या आयातीसाठी खर्च करण्यात आलेल्या पैशाचा अल्पसा हिस्सा तरी पाण्याची नीट व्यवस्था करण्यासाठी खर्चावयास पाहिजे होता.

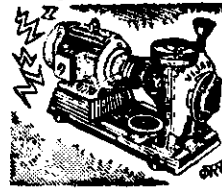
औरंगाबाद रेल्वे स्टेशनचा कायापालट

दक्षिण-मध्य रेल्वेमार्गावरील औरंगाबाद रेल्वे स्टेशनचा कायापालट करण्याचे काम पूर्ण होत आले आहे. जगप्रसिद्ध अजिंठा आणि वेरुळ येथील लेणी पाहण्यासाठी परदेशी प्रवासी फार मोठ्या संख्येने येतात. त्यांना औरंगाबाद रेल्वे स्टेशनवरच उतरावे लागते. स्टेशनातील सुखसोई वाढविण्यासाठी ४.६ लाख रुपये खर्च करण्यात आले आहेत. प्रवासी येण्याचा हंगाम सामान्यतः सप्टेंबर महिन्यापासून जोराने सुरू होतो. हंगाम शिगेला पोचला म्हणजे औरंगाबाद रेल्वे स्टेशनवर रोज सरासरी दीड हजारवर प्रवासी उतरतात. त्यांच्या सोईसाठी वेटिंग रूमचा विस्तार करण्यात आला आहे. त्याशिवाय दोन झोपण्याच्या व राहण्याच्या खोल्या बांधण्यात आल्या आहेत. छोटा फराळ करण्याची अधिक चांगली सोय करण्यात आली आहे. फळे व चहाचे एक दुकान खोलण्यात आले आहे. औरंगाबादवरून जाणाऱ्या हेंदराबाद-मनमाड रेल्वेचा वेग वाढविण्यात आला आहे.

महाराष्ट्र सरकारने
तगाईवर मंजूर केलेले
“विजय” नांगर
वापरा. ४, ६ व ८ बैली
फाळ व सुटे भाग

तसेच विजय सेंट्रिफ्युगल पंप्स

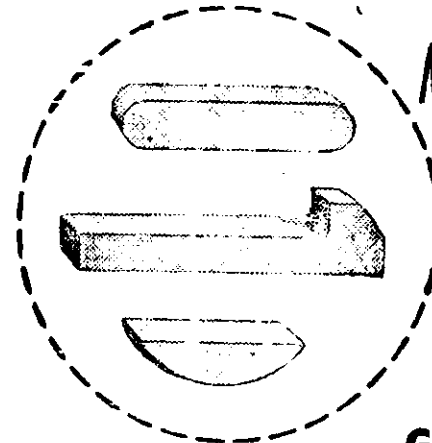
विजय पंपिंग सेट
३ ही पी - २ - ३
५ ही पी - ३ - ३
श्रीतीकारिता मजबूत व कार्यक्षम
कोणत्याही प्रकारच्या मोटारीस जोडून
हिंदी पंप सेट वापरा
न्यू विजय इंडस्ट्रीज लि.
विश्रामबाग, सांगली महाराष्ट्र

१" ते ४" बेल्ट
डाइव्ह व
डायरेक्टर
कपल्ड, शिवाय

बोअरिंगचे हॅंड पंप्स, हॅंड रहाट, इ. इ.

- न्यू विजय इंडस्ट्रीज लि. -
(विश्रामबाग - सांगली महाराष्ट्र)

BUT FOR ~~THE~~ APPLICATION TO MACHINES

Make doubly sure
by fitting

MANUFACTURERS OF
MACHINE SPARE PARTS & TOOLS

GADRE BANDHU
MADHAVNAGAR (S.R.)
INDIA

पुण्यांत याळ तेव्हां—

उद्यान
निवास

या नवीन, आधुनिक
आकर्षक व सर्वकष निवासामध्येच
कुटुंबासमवेत रहाण्यास या माफक दर

टेलीफोन
५७७८९

माहिती मागवा

उद्यान प्रासाद
स्काऊट गार्डन रोड, पुणे-२

★ अर्थ ★

बुधवार, २१ जून १९६७

संस्थापक :
प्रा. वामन गोविंद काळे
संपादक :
श्रीपाद वामन काळे

अरब-इस्राईल युद्ध आणि तेलाचा पुरवठा

मध्यपूर्वेत अरब राष्ट्रे आणि इस्राईल ह्यांच्यात युद्ध सुरू झाल्याबरोबर त्या भागातील खनिज तेलाचे उत्पादन करणाऱ्या देशांनी पाश्चिमात्य देशांना करण्यात येणारा तेलाचा पुरवठा बंद करण्यात येईल अशा घोषणा केल्या. तेलाचे उत्पादन करणाऱ्या अरब देशांची आर्थिक घडी सर्वस्वी तेलाच्या विक्रीवर अवलंबून आहे. त्यामुळे तेलाची निर्यात दीर्घ काळ थांबविणे त्यांना शक्य होणार नाही. तेलाचा पुरवठा दीर्घ काळ बंद पडला तर आशियातील विकसनशील देशांवर मात्र त्याचा विपरीत परिणाम होईल. पण, अशी भीती बाळगण्याचेही फारसे कारण नाही. तेलाचे उत्पादन करणाऱ्या ७ अरब देशांनी जपानच्या परराष्ट्र मंत्र्यांना असे आश्वासन दिले आहे की, इस्राईलची बाजू घेणाऱ्या देशांचेच फक्त तेल तोडण्यात येईल. सुएझचा कालवा बंद करण्यात आला तर आशियातील देशांना त्याचे परिणाम भोगावे लागतील. जपानमधील उद्योगधंद्यांवर तेलाचा पुरवठा बंद पडल्यास अनिष्ट परिणाम होईल. म्हणून जपान इंडोनेशिया-कडून तेल मिळविण्याची खटपट करू लागले आहे. अरब देशांनी अमेरिकेला तेल देण्याचे बंद केले तर खुद्द अमेरिकेत बंदीचा फारसा परिणाम होणार नाही. पण व्हिएटनाममधील युद्धात अमेरिकेला अडचणींना तोंड द्यावे लागेल. ब्रिटनला लागणाऱ्या तेलापैकी ८० टक्के तेल अरब देशांकडून मिळते. तेलबंदी सार्वत्रिक झाली नाही तर ब्रिटनवर काही परिणाम होणार नाही. कारण बंदीच्या हुकमाच्या कक्षेच्या बाहेर असलेले देश तेल आयात करून त्याची ब्रिटनला पुनर्निर्यात करू शकतात. रशिया तेलाबाबत स्वयंपूर्ण आहे.

पाकिस्तानच्या राजकारणाचे फळ

प. आशियात अरब राष्ट्रे आणि इस्राईल ह्यांच्यात सशस्त्र संघर्ष होऊन अवघ्या ४ दिवसांत इस्राईलच्या फौजांनी निर्णायक स्वरूपाचा विजय मिळविला. ह्या युद्धाने पाकिस्तानला अरब राष्ट्रांच्या स्नेहाच्या गटात पाऊल टाकण्याची संधी मिळाली आहे. संयुक्त अरब प्रजासत्ताकाचे ब्रिटनमधील हितसंबंधावर नजर ठेवण्याचे काम प्रजासत्ताकाने पाकिस्तानवर सोपविले आहे. त्याचप्रमाणे सिरीयाने आपले अमेरिकेतील हितसंबंध

पाहण्याचे काम पाकिस्तानवर सोपविले आहे. ह्या वृत्ताला पाकिस्तानच्या वृत्तपत्रांतून खूप प्रसिद्धी देण्यात आली. पश्चिम आशियातील सशस्त्र संघर्षासंबंधी अनेक अलिप्ततावादी देशांनी साविधगिरीचे धोरण स्वीकारलेले होते. इराण आणि तुर्कस्तान पाकिस्तानशी मित्रभावाने वागणारी आहेत परंतु त्यांनी अरब-इस्राईल झगड्यात अरब देशांना कोरडी सहानुभूतीही दाखविली नाही. ह्या संघर्षासंबंधी पाकिस्तानी पत्रांनी बऱ्याच वार्ता प्रसिद्ध केल्या. पण त्यांतही भारताची निंदा-नालस्ती करण्याची संधी साधण्यात आली. सुरक्षितता मंडळात भारताने अरब प्रजासत्ताकाचा विश्वासघात केला असा प्रचार करण्यात आला. पाकिस्तानने युद्धाच्या वार्ता देताना अरब देशांना शाब्दिक सहानुभूती दाखविली परंतु असे करतानासुद्धा पाकिस्तानच्या व अरब देशांच्या धार्मिक एकतेवर भर देण्यात आला. सुरक्षितता मंडळात भारताने अरब राष्ट्रांची बाजू उचलून धरली, पण त्याचा फारसा उपयोग झाला नाही. उलट, अरब देशांतील भारताची लोकप्रियता १९५६ सालच्या मानाने कमीच झालेली दिसत आहे. त्या वेळी पाकिस्तान अरब राष्ट्रांच्या बाजूला उभे राहिले नाही; ते संपूर्णपणे अलिप्त राहिले. त्या वेळीही भारत अरब देशांच्या बाजूने उभा राहिला होता आणि प्रजासत्ताकात लोकप्रिय झाला होता.

विमानदळाच्या नाशामुळे विजय मिळाला

नुकत्याच झालेल्या अरब-इस्राईल युद्धात इस्राईलने पहिला प्रहार केला ही गोष्ट आता उघड झाली आहे. लष्करी तज्ज्ञांच्या मताने टीचभर प्रदेश असलेल्या ह्या देशाला स्वतंत्र अरबांचे सैन्य घुसून देणे परवडणारे नव्हते. ह्याच विचाराने इस्राईलाच्या विमानदलाने प्रथम इजिप्तचे विमानदल नष्ट करण्याचा डाव टाकला आणि तो अपेक्षेबाहेर यशस्वी झाला. हल्ला करण्यात आला त्या वेळी इजिप्तची विमाने तळावर विखुरलेली सुद्धा नव्हती; ती पंखाला पंख लावूनच उभी होती. त्यामुळे त्यांची जबरदस्त हानी झाली. पहिल्या झटक्यात इजिप्तची सुमारे ४०० विमाने नाकाम झाली. त्यानंतर इस्राईलच्या विमानांनी आकाशात संपूर्ण वर्चस्व मिळविले.

केसांच्या टोपांची निर्यात किफायतशीर

मध्यवर्ती सरकारच्या व्यापार महामंडळाने केसांच्या टोपांची निर्यात वाढविण्यासाठी जारीने प्रयत्न करण्याचे ठरविले आहे. केरळ व मद्रास राज्यांतील तीर्थक्षेत्रांत अनेक यात्रेकरू धार्मिक विधीच्या निमित्त मुंडन करतात. ह्या केसांपासून निरनिराळ्या प्रकारचे व आकाराचे टोप बनविण्याचा धंदा अलीकडे फोफावू लागला आहे. त्यामुळे टोप बनविण्यासाठी लागणाऱ्या केसांचा तुटवडा पडू लागला आहे. म्हणून व्यापार महामंडळाने केस जमविण्यासाठी केंद्रे उघडण्याचा निर्णय घेतला आहे. १९६२ सालात भारताने टोपांची निर्यात करून १६.५ लाख रुपयांचे परदेशीय चलन मिळविले होते. १९६५ सालात टोपांच्या निर्यातीने ९० लाख रुपयांचे परदेशीय चलन मिळविण्यात आले. ह्यावरून ह्या धंद्याला आणखी बराच वाव असल्याचे दिसून येते. १९७० पर्यंत टोपांच्या निर्यातीने ३ कोटी रुपयांपर्यंत प्राप्ती होईल असा अंदाज करण्यात आला आहे. पाश्चात्य देशांत टोप वापरणे ही एक फॅशनच झाली आहे. ऑस्ट्रेलियात तर पुरुषांप्रमाणे स्त्रियाही अधिकाधिक संख्येने टोप वापरू लागल्या आहेत. टोपांसाठी लागणारे केस बरीच वर्षे चीनकडून पुरविले जात असत. परंतु राजकीय कारणांमुळे चीनकडून परदेशांत होणारी निर्यात बंद झाली आहे. अमेरिकेत आता भारतामधील लोकांच्या केसांपासून बनविलेले टोप लोकप्रिय होत चालले आहेत. हे टोप स्वस्त तर पडतातच; पण त्यांचा दर्जाही चांगला असतो. भारतात अनेक तीर्थक्षेत्रे विखुरलेली आहेत. दक्षिण भारताप्रमाणेच उत्तर भारतामधील क्षेत्रांतही मुंडन करण्याची प्रथा आहे. सर्व तीर्थक्षेत्री होणाऱ्या केसांच्या दानाचा उपयोग करण्यात आला तर टोप तयार करण्यासाठी लागणारा कच्चा माल अपुरा पडण्याचे कारण नाही. परदेशीय चलन मिळविण्याची ही नवीन दिशा चांगली किफायतशीर ठरण्यासारखी आहे.

जपानच्या भरभराटीला शिक्षणप्रसार कारण

दुसऱ्या महायुद्धात झालेली हानी भरून काढून जपानने आपली भरभराट पुन्हा नव्याने साधली, ही एक आश्चर्यकारक घटना मानण्यात येते. ह्या घटनेचा कार्यकारणभाव समजून घेण्यासाठी एक ब्रिटिश अर्थशास्त्रज्ञ जपानच्या अर्थव्यवस्थेचा अभ्यास करण्यास गेले होते. इतर अनेक कारणांबरोबरच शिक्षणप्रसारामुळे जपानची आर्थिक प्रगती शक्य झाली असे त्यांना आढळून आले. ह्या बाबतीत जपानने ब्रिटनच्याही पुढे आघाडी मारलेली आहे. जापानमधील विद्यार्थ्यांपैकी ७० टक्के विद्यार्थी त्यांच्या वयाच्या १८ व्या वर्षापर्यंत शिक्षण चालू ठेवतात. ब्रिटनमध्ये हे प्रमाण ४० टक्केच आहे. त्याशिवाय कॉलेजमधील शिक्षण चालू ठेवणाऱ्या जपानमधील विद्यार्थ्यांचे प्रमाणही ब्रिटनपेक्षा बरेच अधिक आहे. जपानमध्ये रोजगार व

नोकऱ्या मिळविण्याच्या बाबतीत बरीच स्पर्धा असते. तरीसुद्धा तेथील कारखादार उमेदवारांच्या शैक्षणिक पात्रतेला महत्त्व देतात. नौकऱ्या मिळविण्यासाठी स्पर्धा असल्यामुळे जपानमधील एंजिनिअर्ससारख्या कुशल तंत्रज्ञालासुद्धा प्रारंभी बेताच्या पगारावर काम करावे लागते. जपान हा देश तांत्रिकदृष्ट्या प्रगत झालेला असला तरी पश्चिमेकडील देशांकडून नवी यंत्रे आयात करित असतो. असे एखादे यंत्र आयात झाल्यावर जपानमधील इंजिनिअर्स त्याचा सामुदायिक रीतीने अभ्यास करतात, आणि त्यांच्यात आणखी काय सुधारणा करता येतील ह्याविषयी सूचना करतात. त्यांपैकी काही सूचना उपयुक्त ठरतात, आणि मग त्यांचा उपयोग करून जपानी कारखानदार नवे अधिक कार्यक्षम यंत्र तयार करतात. जपानच्या तंत्रज्ञांच्या शिक्षणाला जी व्यावहारिक बाजू आहे ती ह्या उदाहरणावरून लक्षात येते.

भांडवलालाचे स्थलांतर सहज होऊ शकणारे नाही

उद्योगधंद्यांचे चालक आणि त्यात राबणारा कामगार वर्ग ह्यांच्यातील तंटे, संप अगर टाळेबंदीच्या मार्गाने सोडविण्याचा प्रयत्न केला जातो. तंटे सोडविण्यासाठी खास कोर्टे अगर लवादाच्याही तरतुदी असतात. तरीसुद्धा उद्योगधंद्यांत अस्वस्थतेचे व अस्थैर्याचे वातावरण मधून मधून पसरते. अशा वेळी उद्योगधंद्यांचे मालक आपआपले धंदेच तेथून हलविण्याची भाषा बोलतात. बंगाल नॅशनल चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज ह्या संघटनेपुढे बोलताना पश्चिम बंगालचे मुख्य मंत्री श्री. अजय मुखर्जी ह्यांनी आपले विचार स्पष्टपणे व्यक्त केले आहेत. ते म्हणतात की, बंगालमध्ये मजुरांत अस्वस्थता असल्याने तेथील भांडवल स्थलांतर करील अशी भीती बाळगण्याचे कारण नाही. बंगालमधील भांडवल बाहेर जाण्याचा धोक्याचा इषारा अगर धमकी ही फार जुनी आहे. एखाद्या ठिकाणी उद्योगधंदे स्थापन करण्यात येतात त्याला काही कारणे असतात. उद्योगधंद्यांना सोयीची जागा लागते; त्याचप्रमाणे काही तांत्रिक व आर्थिक सोईही उपलब्ध असाव्या लागतात. शिवाय कुशल कामगारही असावे लागतात. ज्या कारणांमुळे बंगालमध्ये उद्योगधंद्यांचा विकास झाला तीच कारणे अद्यापही कार्यक्षम आहेत. त्यामुळे तेथील उद्योगधंदे दुसरीकडे जाण्याचा प्रश्नच उद्भवत नाही. त्याहीपुढे जाऊन असे म्हणता येईल की, ह्या उद्योगधंद्यांच्या जाळ्यात भरच पडत जाईल. औद्योगिक विकास व प्रगतीसाठी शांततेच्या वातावरणाची गरज आहे ही गोष्ट खरी आहे. ह्या बाबतीत बंगालचे नाव बद्दू झालेले आहे हेही सरे. परंतु काम थांबविण्याच्या बाबतीत भाग घेणाऱ्या कामगारांची टक्केवारी बंगालमध्ये महाराष्ट्रापेक्षा कमी आहे. १९६३ मध्ये बंगालमधील टक्केवारी १४.४४ होती, तर महाराष्ट्रातील टक्केवारी ३७.४२ होती.

केसांच्या टोपांची निर्यात किफायतशीर

मध्यवर्ती सरकारच्या व्यापार महामंडळाने केसांच्या टोपांची निर्यात वाढविण्यासाठी जारीने प्रयत्न करण्याचे ठरविले आहे. केरळ व मद्रास राज्यांतील तीर्थक्षेत्रांत अनेक यात्रेकरू धार्मिक विधीच्या निमित्त मुंडन करतात. ह्या केसांपासून निरनिराळ्या प्रकारचे व आकाराचे टोप बनविण्याचा धंदा अलीकडे फोफावू लागला आहे. त्यामुळे टोप बनविण्यासाठी लागणाऱ्या केसांचा तुटवडा पडू लागला आहे. म्हणून व्यापार महामंडळाने केस जमविण्यासाठी केंद्रे उघडण्याचा निर्णय घेतला आहे. १९६२ सालात भारताने टोपांची निर्यात करून १६.५ लाख रुपयांचे परदेशीय चलन मिळविले होते. १९६५ सालात टोपांच्या निर्यातीने ९० लाख रुपयांचे परदेशीय चलन मिळविण्यात आले. ह्यावरून ह्या धंद्याला आणखी बराच वाव असल्याचे दिसून येते. १९७० पर्यंत टोपांच्या निर्यातीने ३ कोटी रुपयांपर्यंत प्राप्ती होईल असा अंदाज करण्यात आला आहे. पाश्चात्य देशांत टोप वापरणे ही एक फॅशनच झाली आहे. ऑस्ट्रेलियात तर पुरुषांप्रमाणे स्त्रियाही अधिकाधिक संख्येने टोप वापरू लागल्या आहेत. टोपांसाठी लागणारे केस बरीच वर्षे चीनकडून पुरविले जात असत. परंतु राजकीय कारणांमुळे चीनकडून परदेशांत होणारी निर्यात बंद झाली आहे. अमेरिकेत आता भारतामधील लोकांच्या केसांपासून बनविलेले टोप लोकप्रिय होत चालले आहेत. हे टोप स्वस्त तर पडतातच; पण त्यांचा दर्जाही चांगला असतो. भारतात अनेक तीर्थक्षेत्रे विखुरलेली आहेत. दक्षिण भारताप्रमाणेच उत्तर भारतामधील क्षेत्रांतही मुंडन करण्याची प्रथा आहे. सर्व तीर्थक्षेत्री होणाऱ्या केसांच्या दानाचा उपयोग करण्यात आला तर टोप तयार करण्यासाठी लागणारा कच्चा माल अपुरा पडण्याचे कारण नाही. परदेशीय चलन मिळविण्याची ही नवीन दिशा चांगली किफायतशीर ठरण्यासारखी आहे.

जपानच्या भरभराटीला शिक्षणप्रसार कारण

दुसऱ्या महायुद्धात झालेली हानी भरून काढून जपानने आपली भरभराट पुन्हा नव्याने साधली, ही एक आश्चर्यकारक घटना मानण्यात येते. ह्या घटनेचा कार्यकारणभाव समजून घेण्यासाठी एक ब्रिटिश अर्थशास्त्रज्ञ जपानच्या अर्थव्यवस्थेचा अभ्यास करण्यास गेले होते. इतर अनेक कारणांबरोबरच शिक्षणप्रसारामुळे जपानची आर्थिक प्रगती शक्य झाली असे त्यांना आढळून आले. ह्या बाबतीत जपानने ब्रिटनच्याही पुढे आघाडी मारलेली आहे. जापानमधील विद्यार्थ्यांपैकी ७० टक्के विद्यार्थी त्यांच्या वयाच्या १८ व्या वर्षापर्यंत शिक्षण चालू ठेवतात. ब्रिटनमध्ये हे प्रमाण ४० टक्केच आहे. त्याशिवाय कॉलेजमधील शिक्षण चालू ठेवणाऱ्या जपानमधील विद्यार्थ्यांचे प्रमाणही ब्रिटनपेक्षा बरेच अधिक आहे. जपानमध्ये रोजगार व

नोकऱ्या मिळविण्याच्या बाबतीत बरीच स्पर्धा असते. तरीसुद्धा तेथील कारखादार उमेदवारांच्या शैक्षणिक पात्रतेला महत्त्व देतात. नौकऱ्या मिळविण्यासाठी स्पर्धा असल्यामुळे जपानमधील इंजिनिअर्ससारख्या कुशल तंत्रज्ञालासुद्धा प्रारंभी बेताच्या पगारावर काम करावे लागते. जपान हा देश तांत्रिकदृष्ट्या प्रगत झालेला असला तरी पश्चिमेकडील देशांकडून नवी यंत्रे आयात करित असतो. असे एखादे यंत्र आयात झाल्यावर जपानमधील इंजिनिअर्स त्याचा सामुदायिक रीतीने अभ्यास करतात, आणि त्यांच्यात आणखी काय सुधारणा करता येतील ह्याविषयी सूचना करतात. त्यांपैकी काही सूचना उपयुक्त ठरतात, आणि मग त्यांचा उपयोग करून जपानी कारखानदार नवे अधिक कार्यक्षम यंत्र तयार करतात. जपानच्या तंत्रज्ञांच्या शिक्षणाला जी व्यावहारिक बाजू आहे ती ह्या उदाहरणावरून लक्षात येते.

भांडवलालाचे स्थलांतर सहज होऊ शकणारे नाही

उद्योगधंद्यांचे चालक आणि त्यात रावणारा कामगार वर्ग ह्यांच्यातील तंटे, संप अगर टाळेबंदीच्या मार्गाने सोडविण्याचा प्रयत्न केला जातो. तंटे सोडविण्यासाठी खास कोर्टे अगर लवादाच्याही तरतुदी असतात. तरीसुद्धा उद्योगधंद्यांत अस्वस्थतेचे व अस्थैर्येचे वातावरण मधून मधून पसरते. अशा वेळी उद्योगधंद्यांचे मालक आपआपले धंदेच तेथून हलविण्याची भाषा बोलतात. बंगाल नॅशनल चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज ह्या संघटनेपुढे बोलताना पश्चिम बंगालचे मुख्य मंत्री श्री. अजय मुखर्जी ह्यांनी आपले विचार स्पष्टपणे व्यक्त केले आहेत. ते म्हणतात की, बंगालमध्ये मजुरांत अस्वस्थता असल्याने तेथील भांडवल स्थलांतर करील अशी भीती बाळगण्याचे कारण नाही. बंगालमधील भांडवल बाहेर जाण्याचा धोक्याचा इषारा अगर धमकी ही फार जुनी आहे. एखाद्या ठिकाणी उद्योगधंदे स्थापन करण्यात येतात त्याला काही कारणे असतात. उद्योगधंद्यांना सोयीची जागा लागते; त्याचप्रमाणे काही तांत्रिक व आर्थिक सोईही उपलब्ध असल्या लागतात. शिवाय कुशल कामगारही असावे लागतात. ज्या कारणांमुळे बंगालमध्ये उद्योगधंद्यांचा विकास झाला तीच कारणे अद्यापही कार्यक्षम आहेत. त्यामुळे तेथील उद्योगधंदे दुसरीकडे जाण्याचा प्रश्नच उद्भवत नाही. त्याहीपुढे जाऊन असे म्हणता येईल की, ह्या उद्योगधंद्यांच्या जाळ्यात भरच पडत जाईल. औद्योगिक विकास व प्रगतीसाठी शांततेच्या वातावरणाची गरज आहे ही गोष्ट खरी आहे. ह्या बाबतीत बंगालचे नाव बंदू झालेले आहे हेही सरे. परंतु कामधंद्यांविषयाच्या बाबतीत भाग घेणाऱ्या कामगारांची टक्केवारी बंगालमध्ये महाराष्ट्रापेक्षा कमी आहे. १९६३ मध्ये बंगालमधील टक्केवारी १४.४४ होती, तर महाराष्ट्रातील टक्केवारी ३७.४२ होती.

शेतीच्या विकासासाठी पश्चिम जर्मनीचे साह्य

आधुनिक पद्धतीचा उपयोग करून शेतीचे उत्पादन वाढविण्याच्या भारताच्या प्रयत्नांस परदेशांकडून साह्य मिळविण्यात येत आहे. भारत आणि पश्चिम जर्मनी ह्यांच्या दरम्यान अशा सहकार्याचा एक करार ११ महिन्यांपूर्वी करण्यात आलेला आहे. दक्षिण भारतामधील निलगिरी जिल्ह्यात शेतीच्या विकासाचा कार्यक्रम पश्चिम जर्मनीच्या मदतीने अमलात आणण्यात यावयाचा आहे. कार्यक्रमातील पहिली पावले लवकरच टाकण्यात येतील. आधुनिक शेतीच्या पद्धतीचे शेतकऱ्यांना प्रात्यक्षिक दाखविण्याचा कार्यक्रमाचा हेतू आहे. बटाऱ्यांची, फळझाडांची आणि भाजीपाल्यांची लागवड शास्त्रशुद्ध रीतीने कशी करावी ह्याबद्दल कार्यक्रमात प्रामुख्याने मार्गदर्शन करण्यात येणार आहे. करारातील अटीप्रमाणे पश्चिम जर्मनी ह्या कार्यक्रमासाठी सत्ते, सुधारलेले बिर्याणे, कीडनाशक औषधे, शेतीची आधुनिक अवजारे ह्यांचा पुरवठा करणार आहे. ह्यापैकी ९ लाख, ५० हजार रुपयांचे साहित्य लवकरच जर्मनीतून भारताकडे रवाना करण्यात येईल. त्याशिवाय शेतीच्या आधुनिक तंत्राचे सखोल ज्ञान असणारे काही तज्ज्ञही निलगिरी जिल्ह्यातील कार्यक्रमाची आसखणी व अंमलबजावणी करण्यासाठी पाठविण्यात येतील. पश्चिम जर्मनीत भारतीय तंत्रज्ञांना शिक्षण देण्याची सोय उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. दक्षिण भारतात शेतीच्या विकासासाठी मार्गदर्शन करणारे हे एक मोठे केंद्र होणार आहे. उत्तर भारतातही अशाच प्रकारचे एक केंद्र आहे. शेतीच्या विकासासाठी जमिनीची प्रत व कस ह्यांची परीक्षा करणे आवश्यक असते. हे कार्य करण्यासाठी स्वतंत्र प्रयोगशाळेची गरज असल्याने पश्चिम जर्मनी प्रयोगशाळेसाठी लागणारी उपकरणेही पुरविणार आहे.

जपानमध्ये धूम्रपानाच्या सवयीत वाढ

जपानमध्ये धूम्रपान करणाऱ्यांची संख्या अतिशय वेगाने वाढत चालली आहे. १९६६ च्या आर्थिक वर्षात धूम्रपान करणाऱ्या लोकांनी सुमारे १८,३५० कोटी सिगारेट्स ओढून फस्त केल्या. ह्या सिगारेट्सची किंमत १,१२५ कोटी रुपये होती. त्या मागील वर्षापेक्षा सिगारेट्सच्या खपात ५.८ टक्क्यांनी वाढ झाली. सिगारेटचा धूर बाधू नये म्हणून ज्या सिगारेटमध्ये दक्षता घेण्यात आलेली असते त्यांचा खप विशेष आढळून आला. अमेरिकेतील सरकारी डॉक्टरांच्या एका मंडळाने सिगारेट्समुळे फुफ्फुसांचा कॅन्सर होण्याची शक्यता वाढते असा अभिप्राय काही वर्षांपूर्वी व्यक्त केला होता. तेव्हापासून अमेरिकेतील वयस्कर नागरिकांत धूम्रपान करण्याची सवय बरीच मंदावली होती. जपानमध्ये मात्र हा धोक्याचा इशारा मानला जात नाही असे दिसते.

पश्चिम जर्मनीतील हाताळ ख्रियांचे गूढ

एखाद्या दुकानात जाऊन बऱ्याच वस्तू पाहण्याचा देखावा करून काहीतरी उचलून नेण्याचा प्रयत्न गिन्हाइकाने केल्यास त्या कुत्याला चोरीच म्हणावयास पाहिजे. अशा भुरग्या चोऱ्यांचे प्रकार वृत्तपत्रात कधी कधी वाचावयास मिळतात. पण पश्चिम जर्मनीतील मोठमोठ्या दुकानांतून निराळेच प्रकार घडून येत आहेत. जर्मनीतील कित्येक ख्रिया दुकानांत जातात. अनेक प्रकारच्या वस्तू विकत घेऊन त्यांची किंमतही चुकती करतात. पण जाता जाता सहज एखादी वस्तू न कळत घेऊन जाण्याचा प्रयत्न करतात. ह्या ख्रियांपैकी कित्येक ख्रिया समाजाच्या वरच्या थरांतील असतात. त्यांत मोठमोठ्या कंपन्यांतील अधिकाऱ्यांच्या पत्नी, शिक्षिका, विद्यार्थी, न्यायाधीशांच्या आणि पोलिस अधिकाऱ्यांच्या पत्नी ह्यांचा समावेश आहे. समाजाच्या प्रतिष्ठित वर्गात मोठणाऱ्या ह्या ख्रियांनी हाताळपणा का दाखवावा ह्याचे कोडे उलगडलेले नाही. न कळत उचलून घेतलेल्या वस्तू त्यांना पाहिजे असतात असेही नाही. कित्येकदा त्यांनाच आपल्या कुतीचे योग्य कारणही देता येत नाही. त्यामुळे अशा घटना अधिकच अनाकलनीय झाल्या आहेत. मोठी दुकाने चालविणाऱ्या मॅनेजर्सना त्यामुळे एक डोकेदुखीच झाली आहे. असे चमत्कारिक वर्तन करणाऱ्या ख्रियांना जर असे विचारले की तुम्ही अशा का वागलात तर येणारे उत्तर मोठे मजेशीर असते. काही उचल्या ख्रिया म्हणतात की त्यांना मोह आवरला नाही, तर काही म्हणतात की उचलेगिरीची कुती एकदम घडून गेली, इतकेच. त्याचे कारण सांगता येणार नाही. जर्मनीतील समाजशास्त्रज्ञांना ख्रियांच्या अशा वागणुकीची कारणमीमांसा देता आलेली नाही. कारण हा सर्व प्रकार अजून तरी नवीनच आहे.

देशी औषधपद्धतीचा विकास

चौथ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमात देशी औषधपद्धतीच्या विकासासाठी १० कोटी रुपयांची तरतूद करण्यात आली आहे. तिसऱ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमात ह्या कामासाठी ९ कोटी रुपये मंजूर करण्यात आले होते. आयुर्वेद आणि युनानी औषधपद्धतीचा विकास साधण्यासाठी चालू वर्षात ९७.५ लाख रुपयांची तरतूद करण्यात आली आहे. मध्यवर्ती सरकारच्या आरोग्य खात्याचे उपमंत्री श्री. मूर्ती ह्यांनी नॅशनल मेडिकल असोसिएशनच्या वार्षिक परिषदेत बोलताना वरील माहिती सांगितली; मेडिकल कौन्सिल ऑफ इंडियाच्या धर्तीवर सेंट्रल कौन्सिल ऑफ इंडियन मेडिसिन स्थापन करण्याची जरूरी त्यांनी प्रतिपादन केली. आयुर्वेद आणि होमिओपॅथिक औषधपद्धतीच्या शिक्षणाच्या बाबतीत एकसूत्रता आणण्याचे काम हे कौन्सिल करील, अशी अपेक्षा त्यांनी व्यक्त केली.

एंजिनिअर्सच्या बेकारीची वाढती लाट

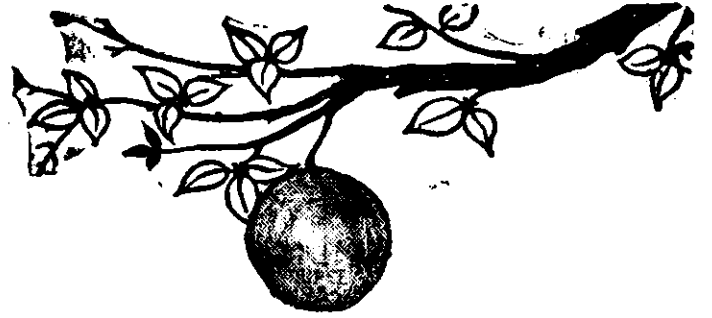
गेल्या काही वर्षांत तांत्रिक शिक्षणाच्या सोयी वाढल्या असून तरुणांत तांत्रिक शिक्षण घेण्याची ओढही वाढली आहे. स्वतंत्र भारताला उद्योगधंदे व शेती ह्या दोन्ही क्षेत्रांत उत्पादन वाढवावयाचे आहे. त्या दृष्टीने ही घटना स्वागतार्हच आहे. परंतु उत्पादन आणि शिक्षण ह्यांची सांगड अद्याप घातली गेली नसल्याने एंजिनिअर्ससारख्या कुशल तंत्रज्ञांची बेकारी अलीकडे वाढत चालली आहे. त्यामुळे एंजिनिअरिंगचे शिक्षण देणाऱ्या संस्थांत नव्या विद्यार्थ्यांना प्रवेश देताना विचार करणे भाग पडत आहे. ओरिसा सरकारने राज्यातील एंजिनिअरिंगच्या शिक्षणसंस्थांतून जितक्या विद्यार्थ्यांची सोय आहे त्याच्या निमित्तानेच नवीन विद्यार्थ्यांना प्रवेश द्यावयाचे ठरविले आहे. ओरिसात खाणीचा धंदा प्रमुख धंद्यांत मोडतो. अर्थात खाण एंजिनिअरांना तेथे रोजगाराची अधिक संधी असते. परंतु खाण एंजिनिअर्सची संख्या, जरूरीपेक्षा अधिक झाल्याने परिस्थिती बिकट झाली आहे. एंजिनिअरिंगच्या इतर शाखांतही कमी-अधिक प्रमाणात हीच परिस्थिती उद्भवली आहे. सरकारच्या उद्योग-विनिमय संघटनांत मेकॅनिकल एंजिनिअर्सचे अनेक अर्ज पडून आहेत. सुमारे ९ हजार एंजिनिअर्सना नोकऱ्या मिळणे अवघड झालेले आहे. मेकॅनिकल एंजिनिअर्सच्या खालोखाल सिव्हिल एंजिनिअर्स आणि ओव्हरसीअर्स ह्यांच्यांत बेकारी फैलावली आहे. ह्या बेकार तंत्रज्ञांची संख्या ७,९७२ इतकी आहे. इलेक्ट्रिकल एंजिनिअर्सही बेकारीच्या तडाख्यातून सुटलेले नाहीत. बेकार इलेक्ट्रिकल एंजिनिअर्सची संख्या ६,३५४ इतकी आहे.

राजवृत्तांच्या निवासस्थानासाठी भारी खर्च

स्वातंत्र्य मिळाल्यापासून भारत सरकारने परदेशांशी अधिक प्रमाणावर संबंध जोडण्यास प्रारंभ केला. अनेक देशांत वकिलाती उघडल्या तर काही देशांत निरनिराळ्या दर्जाचे राजप्रतिनिधी पाठविले. परदेशात पाठविलेल्या प्रतिनिधींच्या निवासस्थानासाठी सरकारने आतापर्यंत ३२ देशांत स्वतःच्या इमारती बांधल्या आहेत. त्यांपैकी काही भव्य आहेत. वास्तविक प्रत्येक ठिकाणी इतक्या भव्य इमारतींची जरूर असतेच असे नाही. फिजी येथील हिंदी कमिशनरच्या निवासस्थानासाठी २.५ लाख रुपये खर्चून मोठी इमारत बांधण्यात आली आहे. फिजी ह्या देशाच्या महत्त्वाच्या मानाने हा खर्च जास्त आहे अशी टीका करण्यात येत आहे. जपानमध्ये भारताने ३४ लाख रुपये खर्चून ५ इमारती विकत घेतल्या आहेत. अमेरिकेत मात्र २ इमारतीच घेण्यात आल्या आहेत. त्यासाठी १९ लाख रुपये घ्यावे लागले. परदेशीय चलनाच्या टंचाईच्या कालात हा खर्च भरमसाट वाटतो.

एअर इंडियाची विमानखरेदी

एअर इंडिया ही भारतीय विमान वाहतूक कंपनी बोईंग-७४७ जम्बो जेट या प्रकारची सर्वांत मोठी चार विमाने खरेदी करणार आहे. या चार विमानांची किंमत ८३.६० कोटी रुपये इतकी आहे. वरील प्रकारचे पहिले विमान अमेरिकेतील एव्हरेट (वॉशिंग्टन स्टेट) या कारखान्यात १९६८ साली तयार होणार आहे. या विमानाचे वजन सहा लक्ष ऐंशी हजार पौंड इतके आहे ! त्याची लांबी २३१ फूट ४ इंच, त्याचे पंख १९५ फूट ८ इंच व विमानाची शेपटी ६३ फूट म्हणजे जवळजवळ पांच मजली इमारतीएवढी, अशी जम्बो जेटची प्रचंड मापे आहेत. हे विमान ४५,००० फुटांवरून ताशी ६२५ मैल वेगाने अंतर काढणार आहे. या विमानात चारशे उताऱ्यांची सोय होणार आहे. १९७१ साली दोन व त्यानंतर एक वर्षाने दोन अशी चार विमाने मिळाल्यानंतर एअर इंडियाला दरवर्षी २० ते २३ कोटी रुपयांचे उत्पन्न मिळणार आहे.

अल्पवचन योजनेत पैसे गुंतवा म्हणजे तुमच्या पैशांची वाढ होईल

एअर इंडिया राष्ट्रीय संरक्षण सर्टिफिकेट

१.००० रु. गुंतविल्यास १२ वर्षांनी १,७५० रु.

एअर इंडिया मिळतील. या सर्टिफिकेटांवर ६.२५ टक्के

दराने करमुक्त व्याज मिळते.

ही सर्टिफिकेटे ५, १०, १००, ५००, १,०००,

५,००० आणि २५,००० रुपये या दर्जांनी किंमतीत

बचत बँकेचा व्यवहार करणाऱ्या सर्वां पोस्ट

कचेऱ्यात उपलब्ध आहेत.

१२ वर्षांची राष्ट्रीय
संरक्षण सर्टिफिकेटे

अल्पवचन संघटनाद्वारे, महाराष्ट्र शासन, सचिवालय, मुंबई १९

स्टेट ट्रेडिंग कार्पोरेशनचे निर्यातीचे क्षेत्र

स्टेट ट्रेडिंग कार्पोरेशनचे अध्यक्ष श्री. बी. पी. पटेल ह्यांनी पत्रकार परिषदेत बोलताना कार्पोरेशनच्या चौथ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमासंबंधी माहिती दिली. ते म्हणाले की परदेशांशी होणाऱ्या भारताच्या व्यापाराचे राष्ट्रीयीकरण करण्याचा प्रश्नच उद्भवत नाही. कार्पोरेशनने निर्यात व्यापाराच्या नव्या क्षेत्रात पदार्पण करण्याचे ठरविले आहे. ह्या निर्यात व्यापारात परंपरागत निर्यात वस्तुपेक्षा निराळ्या वस्तु असतील. चालू आर्थिक वर्षात ४५ कोटी रुपये किमतीच्या वस्तूंची निर्यात करण्याचे ठरविण्यात आले आहे. चौथ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमाच्या अवधीत एकूण २८७ कोटी रुपयांचा माल निर्यात करण्याचे उद्दिष्ट ठेवण्यात आले आहे. व्यापारीवर्गाने कार्पोरेशनच्या कार्याबद्दल गैरसमजूत करून घेण्याचे कारण नाही. खाजगी व्यापाऱ्यांना निर्यात व्यापारातून उठविण्याचा कार्पोरेशनचा उद्देश आहे असे समजण्याचे कारण नाही. परदेशी व्यापारात ज्या ठिकाणी पोकळी आहे तेवढी भरून काढण्याचा कार्पोरेशनचा उद्देश आहे. खाजगी क्षेत्रातील निर्यात व्यापाराला संघटनात्मक आणि द्रव्यविषयक साहाय्य देऊन अधिक समर्थ करण्याचा कार्पोरेशनचा उद्देश आहे. परदेशांशी होणाऱ्या व्यापारात खाजगी व्यापाराची जागा घेण्याचा कार्पोरेशनचा उद्देश नाही. त्यांचे कार्य खाजगी परदेशी व्यापाराला पूरक असेच असेल. शिवाय, शक्य त्या व्यवहारात नेहमीच्या व्यापारी पद्धतीनेच कार्य करण्याचे प्रयत्न होत राहतील. ताग, चहा, कॉफी, कापड, ह्या परंपरागत वस्तूंच्या निर्यात व्यापारात भाग घेण्यास कार्पोरेशनला फारसा वावच नाही. १९६६-६७ सालात कार्पोरेशनतर्फे होणारी व्यापारी देवाणघेवाण १५२ कोटी रुपयांची होईल असा अंदाज आहे.

रशियन विद्यार्थ्यांना लष्करी शिक्षण

चीनच्या सरहद्दीवर असणाऱ्या रशियन प्रदेशांतील विद्यार्थ्यांना अद्ययावत लष्करी शिक्षण देण्याची एक योजना आखण्यात आली असून तिच्या अंमलबजावणीलाही प्रारंभ झाला आहे. रशिया व चीन त्यांच्यातील वैचारिक संघर्ष गेल्या काही वर्षात पराकोटीला गेला आहे. पण हा संघर्ष केवळ वादंगापुरताच मर्यादित राहिलेला नाही. रशिया व चीन ह्या देशांत ४,१५० मैल लांबीची सरहद्द आहे. ह्या सरहद्दीवर गेल्या काही वर्षात मधून मधून तंग वातावरण होते आणि उभय देशांच्या सरहद्दसंरक्षकांच्या चकमकीही उडतात. रशियात कम्युनिस्ट क्रांती होण्यापूर्वी झारच्या राजवटीने चीनचा अतिपूर्वेकडील काही मुलूख बळकावलेला आहे असा चीनचा दावा आहे. हा मुलूख सोडविण्याचा चीनचा इरादा आहे. चीनने सरहद्दीतील भागांत १७ लष्करी तुकड्या ठेवल्याच्या वार्ता आहेत.

समाजशिक्षणमालेचे प्रकाशन

आपली चलनी नोट

लेखक : श्री. श्री. वा. काळे, संपादक, 'अर्थ'
किंमत ५० पैसे. २०-२-६७ रोजी प्रसिद्ध झाले.

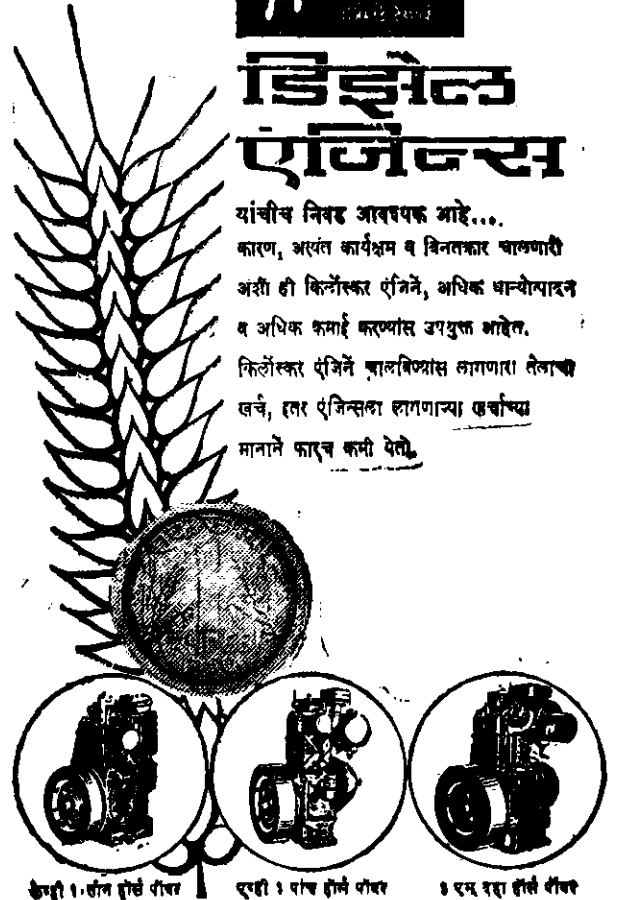
अधिक धान्योत्पादन!
अधिक फायदा!!
अधिक बचत!!!

यांसाठी

किलोस्कर
ऑइल एंजिन्स

डिझेल
एंजिन्स

यांचीच निवड आवश्यक आहे...
कारण, अत्यंत कार्यक्षम व विनतकार चालणारी
अशी ही किलोस्कर एंजिने, अधिक धान्योत्पादन
व अधिक कमाई करण्यास उपयुक्त आहेत.
किलोस्कर एंजिने, चालविण्यास लागणारा तेलाचा
खर्च, हतर एंजिन्सला लागणाऱ्या खर्चाच्या
मानाने फारच कमी येतो.

केपी १ तीन होर्स पीवर एपी १ पाच होर्स पीवर ३ एच २४ होर्स पीवर

किलोस्कर ऑइल एंजिन्स लिमिटेड.

एजि. ऑफिस-एलफिन्स्टन रोड, पुणे-२ (भारत)

TOM & BAY

RO 5886 M

कर कापून घेण्याची नवी उत्पत्ते

पगार, रोख्यांवरील व्याज आणि डिव्हिडेंड ही देतानाच सध्या त्यावरील प्राप्तीकर कापून घेण्यात येतो. ठेवीवरील व्याज, व्यावसायिक कामानिमित्त मिळणारी फी अथवा इतर मोबदला, ब्रोकरेज, कमिशन, इत्यादी देतानाही त्यावरील प्राप्तीकर कापून घेण्याची तरतूद फिनेन्स बिलाने केली आहे. कोणत्याही एका वेळी देण्यात येणारे व्याज २०० रु. पेक्षा जास्त होत असेल, तर २२% एवढ्या दराने त्यावरील प्राप्तीकर कापला जाईल. व्यावसायिकांची फी, मोबदला, इत्यादीसही हाच दर लागू होईल. कमिशन, ब्रोकरेज, इत्यादींची जमा ५०० रु. पेक्षा अधिक असल्यास त्यांतून १५% कर कापला जाईल.

इंडोनेशियात ख्रिस्ती धर्मप्रसाराला ऊत

सुकानोच्या सर्वाधिकाराच्या काळात ख्रिस्ती मिशनरी दबून होते. गेल्या तीस-चाळीस वर्षांत ख्रिस्ती धर्माचा प्रसार झाला नव्हता, तेवढा आता इंडोनेशियात होत आहे. २० महिन्यांपूर्वी कम्युनिस्टविरोधी क्रांती झाली, तेव्हापासून आतापर्यंत तेथील २,५०,००० मुसलमानांनी ख्रिस्ती धर्म स्वीकारला आहे. बायबलच्या पुस्तकांचा तुटवडा पडू लागला आहे. कम्युनिस्ट पक्ष इंडोनेशियात आता बेकायदा ठरविण्यात आला आहे आणि आपण कम्युनिस्ट नाही हे सिद्ध करण्यासाठीच तेथील लोक ख्रिस्ती बनत आहेत, हे बहुतेक धर्मातरांचे कारण आहे. अर्थात ख्रिस्ती धर्म पटल्यामुळेच लोक ख्रिस्ती होत आहेत, असे मिशनर्यांचे म्हणणे आहे.

वाढत्या महागाईचे आकड्यांतील प्रतिबिंब

पाऊक मालाच्या किमतींचा निर्देशांक १९५२-५३ मध्ये १०० होता, असे मानले तर तो निर्देशांक कसा वाढत चालला आहे, हे खालील आकड्यांवरून दिसून येईल.

शेवटचा आठवडा	अन्न पदार्थ	कारखान्यांत तयार होणारे जिन्नस	सर्व प्रकारचा माल
१९५५-५६	९४.६	१०२.९	९९.२
१९५६-५७	१०१.७	१०५.८	१०५.१
१९५७-५८	१०३.४	१०७.३	१०६.१
१९५८-५९	११२.७	१०९.५	११२.१
१९५९-६०	११६.५	११७.०	११८.७
१९६०-६१	११८.१	१२८.८	१२७.५
१९६१-६२	११८.४	१२६.३	१२२.९
१९६२-६३	१२३.५	१२९.५	१२५.४
१९६३-६४	१४१.०	१३२.८	१३८.९
१९६४-६५	१५३.७	१४१.२	१५१.०
१९६५-६६	१७५.३	१५७.३	१७४.०
१९६६-६७	२१७.६	१६७.५	२०२.७

१९६४-६५ ते १९६६-६७ ह्या २४ महिन्यांत इंडेक्स नंबरने मारलेली उढी विशेष चिंतनीय आहे.

डिव्हिडेंडच्या उत्पन्नावर कराची सवलत

कंपन्यांच्या भागांत पैसे गुंतविण्यास प्रोत्साहन देण्यासाठी, ५०० रुपयांपर्यंतचे डिव्हिडेंडचे उत्पन्न करपात्र उत्पन्नाचा आकडा ठरविण्याचे वेळी वजा केले जाईल, अशी तरतूद फिनेन्स बिलाने करण्यात आली आहे.

बोनस शेअर्समध्ये वाढ

१९६६-६७ मध्ये ६०४ कंपन्यांनी १३४.८७ कोटी रु. किमतीचे बोनस शेअर्स दिले; १९६४-६५ मध्ये ४८ कंपन्यांनी ४.६२ कोटी रु. चे बोनस शेअर्स दिले होते.

पंतप्रधानांच्या आवारातील गहू

पंतप्रधान श्री. इंदिरा गांधी ह्यांच्या बंगल्याच्या आवारातील गव्हाच्या पिकाचे ८४ किलो गहू त्यांनी दुष्काळग्रस्तांना वाटण्यासाठी पाटण्याला पाठविले आहेत.

पालम विमानतळाचा नवा चेहरामोहरा

दिल्ली येथील पालम विमानतळाचा चेहरामोहरा पालटण्याची व तो अधिक आकर्षक करण्याची योजना आखण्यात आली असून प्रत्यक्ष कामालाही प्रारंभ झाला आहे. योजनेसाठी ३२ लाख रुपये खर्च येणार आहे. विमानतळावरील इमारतीचा विस्तार करण्यात येणार आहे. त्याचप्रमाणे उतारूची अधिक सोय करण्यात यावयाची आहे. आंतरराष्ट्रीय विमानतळावर ज्या प्रकारच्या अद्ययावत इमारती बांधण्यात येतात त्यांतील सर्व प्रमुख आकर्षणे ह्या संकल्पित इमारतीत असतील. विमानांतून येणाऱ्या जाणाऱ्या उतारूसाठी जी प्रशस्त बसण्याची जागा असते ती वातानुकूलित करण्यात येणार आहे. त्याचप्रमाणे तिची लांबी वाढविण्यात येऊन सध्याच्या दुप्पट प्रवासी तेथे बसू शकतील अशी व्यवस्था करण्यात येणार आहे. पालम विमानतळ हा आंतरराष्ट्रीय विमानमार्गावरील एक महत्त्वाचा टप्पा असल्याने त्याची उपयुक्तता अव्वल दर्जाची असणे आवश्यक आहे.

हिंदी मालाच्या खरेदीत कपात

सीलोन सरकारच्या व्यापार सात्याने हिंदी मालाच्या खरेदीत कपात करण्याचे प्रयत्न चालू केले आहेत. सीलोन व भारत ह्यांच्यामधील व्यापारात सीलोनच्या बाजूने प्रतिकूल तफावत आहे. त्यावर उपाय म्हणून सीलोन आपला चहा सुडान आणि मध्यपूर्वेतील देशांत विकण्याची कोशीस करीत आहे. भारत सीलोनला आतापर्यंत सुके मासे निर्यात करीत असे, पण आता हे मासे सुडानकडून घेण्याची खटपट करण्यात येत आहे. सुडानमधील मासे अधिक चांगल्या दर्जाचे असतात असे म्हणतात. सुडानने सीलोनकडून १३ लाख रुपयांचा चहा विकत घेण्याची आणि त्याच्याबद्दल ५०० टन कापूस पुरविण्याची तयारी दाखविली आहे.

—महाराष्ट्रातील व्यापारी व व्यवस्थापकीय शिक्षणाची आद्य संस्था—

डेकन इन्स्टिट्यूट ऑफ कॉमर्स

संस्थापक : कै. प्रा. ग. कृ. भोपटकर
 ७१७ बुधवार पेठ, विजामाता बागेसमोर, पुणे.
 स्थापना—१९१८ ; टेलिफोन नं. ५४९९०
 नवीन वर्षासाठी मंगळवार दि. २० जून १९६७ पासून स्वतःच्या नवीन भव्य इमारतीत वर्ग सुरू झाले.
 महत्त्वाचे अभ्यासक्रम

१. गव्हर्नमेंट कमर्शियल डिप्लोमा कोर्स (जी. सी. डी.)
 मुदत :—१ वर्ष, किमान पात्रता :—एस. एस. सी.
 वेळ :—सकाळ, दुपार किंवा रात्री. माध्यम :—मराठी व इंग्रजी.
 खास विद्यार्थिनींसाठी स्वतंत्र वर्ग वेळ :—सकाळी.
२. प्री-डिग्री कॉमर्स एक्स्टर्नल परीक्षा
 किमान पात्रता :—इंग्रजी आणि गणित किंवा अंकगणित घेऊन एस. एस. सी.
 वेळ :—सकाळी, दुपारी किंवा रात्री. माध्यम :—मराठी व इंग्रजी.
३. प्री-डिग्री आर्ट्स एक्स्टर्नल परीक्षा
 किमान पात्रता—इंग्रजी घेऊन एस. एस. सी.
 वेळ :—सकाळी, दुपारी किंवा रात्री. माध्यम :—मराठी व इंग्रजी.

इतर अभ्यासक्रम

बी. कॉम. पार्ट वन व पार्ट टू एक्स्टर्नल परीक्षा, स्पेशल बी. कॉम. एक्स्टर्नल परीक्षा, बी. कॉम., कंपनी सेक्रेटरी, कॉस्टिंग, इंग्रजी-मराठी टाइपरायटिंग, इंग्रजी शार्टहॅन्ड, बँकर्स प्रॅक्टिकल ट्रेनिंग कोर्स, वगैरे
 प्रसिद्धि पत्रक ; ३० पैसे

ए. जी. भोपटकर
 एम. कॉम., एल.एल. बी.

तुमची जिवाळ्याची बँक

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लिमिटेड

(११७७ बुधवार पेठ, पुणे २)

आपल्या ११६ शाखांनिशी आपल्या सेवेस सदैव सिद्ध.

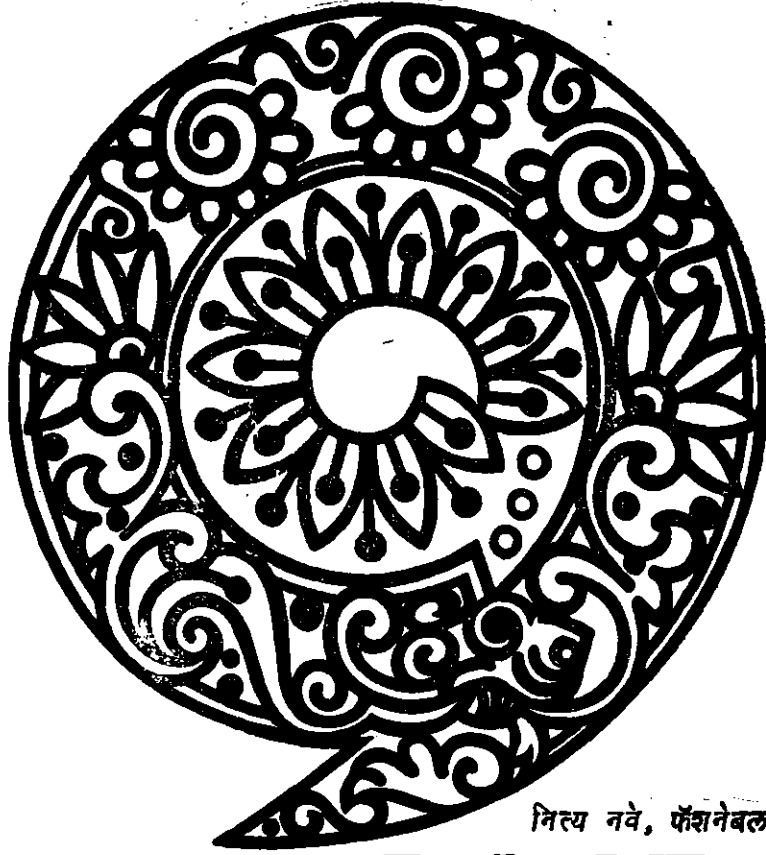
विदेश विनिमय व एक्झिच्युटर आणि ट्रस्टीसेवा यांच्यासह

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात.

अधिक माहितीसाठी आपल्या नजीकच्या शाखेला भेट द्या.

चिं. बि. जोग,
 जनरल मॅनेजर.

शं. ल. किल्लोरकर,
 अध्यक्ष.

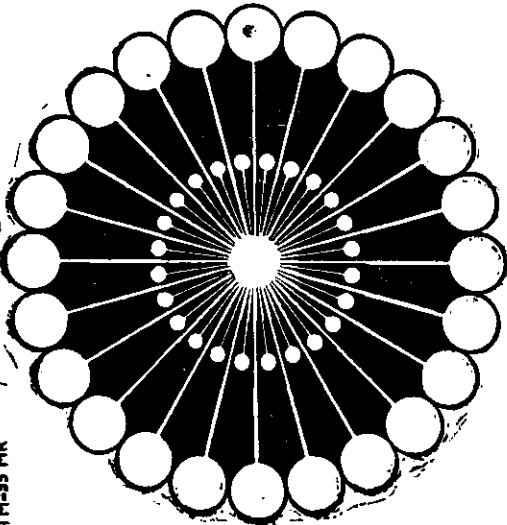
नित्य नवे, फॅशनेबल आणि प्रशंसनीय

ठाकरसी फॅब्रिक्स

फॅशनसाठी सर्वोत्तम निवड

SANFORIZED

सेनफोराइज्ड लेव्हल असलेले कापड

CTP-55 MK

ठाकरसी ग्रुप

- धी हिंदुस्तान स्पिनिंग
- अॅण्ड विव्हिंग मिल्स कं. लि.
- धी इंडियन
- मॅन्युफॅक्चरिंग कं. लि.

हे पत्र पुणे येथे शिवाजीनगर घ. नं. ९१५/१ आर्यभूषण छापखान्यात या वृत्तपत्राचे मालक श्री. श्रीपाद वामन काळे यांनी छापिले व 'दुर्गाधवास' ८२३ शिवाजीनगर (पो. ऑ. देऊन जिमखाना), पुणे ४, येथे प्रसिद्ध केले.